

NY GRUND LOV

Niels Helveg Petersens
forslag til ny grundlov

*Det Radikale Venstre
Juni 2003*

Der er brug for en ny grundlov

Folkestyre i forklædning er den rette betegnelse for den nuværende grundlov. Det havde sine grunde i 1849, hvor grundlovsfædrene gerne ville gøre det så let som muligt for kongen at leve op til sit løfte om en fri forfatning. Dengang forekom det rigtigt at omskrive virkeligheden. Men dengang er ikke nu. I dag er forklædningen hverken nødvendig eller nyttig. Tværtimod betyder den, at det bliver unødigt svært at forstå, hvad grundloven i virkeligheden mener.

En grundlov er mere end anden lov. Den bør fremfor nogen lov være forståelig. Den udtrykker ikke alene rettigheder og pligter, men indeholder også vort samfunds værdisætninger.

Grundloven bør smide forklædningen og kæmpe med åben pande. Væk med omskrivningerne. Folket og kongehuset kan godt tåle at høre sandheden.

Derfor har jeg skrevet en ny grundlov.

I denne pjece kan du finde mit forslag til ny grundlov og mine uddybende forklaringer.

Hvis du har spørgsmål eller kommentar er du meget velkommen til at skrive til mig på adressen: nygrundlov@radikale.dk

Niels Helveg Petersen

Juni 2003

VÆSENTLIGE NYDANNELSER I DEN NY GRUNDLOV

Alment om sprog, paragraffer og virkelighedsnærhed

- Indledende grundlovsbestemmelse om Danmark som selvstændig stat, med styreform byggende på folkestyre og retssikkerhed
- Sproglig modernisering og forenkling. Grundloven indeholder færre paragraffer end før
- Tilpasning af grundlovsteksten, så den i højere grad afspejler det moderne samfunds realiteter:
 - Kongen erstattes med regeringen/statsministeren, hvor det allerede i dag er realiteten
 - Partierne nævnes
 - Folketinget Finansudvalgs aktstykker nævnes som hjemmelsgrundlag
 - Spørgsmål og samråd optages i grundloven
 - Europaudvalgets kontrol med EU-politikken indskrives

Menneskerettighederne styrkes

- Bedre beskyttelse af de klassiske frihedsrettigheder
- Indførelse af en række økonomisk-sociale rettigheder
- Grundlovsbestemmelse om ansvar og pligt til beskyttelse af naturen, miljøet og kulturarven

Folketing og Regering

- Folketinget får en mere fremskudt stilling: Regeringserklæring efter nyvalg (den 3/4-positive parlamentarisme), samtykkekrav ved statsministerens opløsning af Folketinget, Europaudvalgets kontrol med EU-politikken grundlovssikres, spørgsmål og samråd grundlovssikres
- Klarere magtadskillelse mellem Folketing og Regering (ministrene udtræder af Folketinget)
- Ministrenes sandhedspligt grundlovssikres
- Det præciseres, at folketingsmedlemmerne ikke juridisk er bundet af partidisciplinen
- Der indsættes en „forsinkelsesmekanisme“ til sikring af grundigere lovforslagsbehandling
- Der etableres et forfatningsudvalg i Folketinget, der behandler spørgsmål om forfatningen og dens forståelse

Valg og folkeafstemninger

- Indførelse af grundlovsbestemmelse om folkeinitiativ til folkeafstemninger
- Mulighed for folkeafstemning om vedtagne folketingsbeslutninger
- Modernisering af valgretsbetingelserne, så kravet om fast bopæl bortfalder

Domstole og retspleje

- Domstolenes grundlovmæssige uafhængighed styrkes (uafhængige organer vedrørende forvaltning og dommerudnævnelse)
- Domstolenes ret til at efterprøve lovenes grundlovmæssighed indskrives i grundloven
Rigsretten afskaffes og erstattes med Højesteret
Lægdommere skal stadig medvirke i strafferetsplejen, men ikke krav om nævninger
- Anklagemyndighedens uafhængighed grundlovssikres

Kongehuset

- Lige tronfølge for mænd og kvinder
- Statsrådet afskaffes, men monarken skal fortsat underskrive lovene, og dronningerunden ved regeringsdannelse bevares

Folkekirken og de andre trossamfund

- Folkekirken får en klarere og mere selvstændig stilling
- Højere grad af ligestilling mellem Folkekirken og de andre trossamfund

Grundlovsændring

Proceduren for grundlovsændring gøres lidt mere praktisk, uden at kravet om folkelig opbakning (40 procent-reglen) svækkes.

Den ny grundlov

KAPITEL 1: STATSSTYRETS GRUNDPRINCIPPER

- § 1** Danmark er en selvstændig stat, hvis styreform bygger på folkestyre og retssikkerhed.
Stk. 2. Danmark er et monarki.
Stk. 3. Grundloven gælder for alle dele af Riget.

[Bestemmelsen er ny. I overensstemmelse med dansk tradition er bestemmelsen kort og knap. Den nuværende § 1 er indeholdt i stk. 3. Stk. 2 erstatter 1. led i nuværende § 2].

- § 2** Den lovgivende magt er hos Folketinget og regeringen i forening. Den udøvende magt er hos regeringen. Den dømmende magt er hos domstolene.

[Nyformulering af nuværende § 3].

- § 3** Indfødsret kan kun erhverves ved lov.

[Sproglig nyformulering af nuværende § 44, stk. 1. Løfteparagraffen i § 44, stk. 2, udgår som overflødig].

KAPITEL 2: MENNESKERETTIGHEDER

Borgerlige og politiske rettigheder m.v.

- § 4** Enhver har ret til livet. Ingen kan idømmes dødsstraf.
Stk. 2. Abort kan kun foretages med hjemmel i lov.
Stk. 3. Enhver har ret til respekt for sin menneskelige værdighed. Ingen må underkastes umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

- § 5** Enhver har ret til personlig frihed.
Stk. 2. Der kan ikke gøres indgreb i den personlige frihed, medmindre det sker ved lov til fuldbyrdelse af straf, til efterforskning eller forebyggelse af alvorlige forbrydelser, til beskyttelse af borgernes eller statens sikkerhed, til beskyttelse af borgernes rettigheder eller friheder eller til beskyttelse af sundheden. Indgreb kan undtagelsesvis finde sted, såfremt det er nødvendigt af hensyn til den offentlige orden.
Stk. 3. Enhver, der anholdes, skal inden 24 timer stilles for en dommer. Varetægtsfængsling

og frihedsstraf kan kun pålægges efter domstolenes bestemmelse. Lovligheden af anden frihedsberøvelse skal kunne forelægges domstolene til prøvelse.

Stk. 4. Behandlingen af personer, der uden for strafferetsplejen er frihedsberøvede, undergives et af Folketinget valgt tilsyn, hvortil de pågældende skal have adgang til at rette henvendelse.

- § 6** Enhver har ret til privatfred.
Stk. 2. Der kan ikke gøres indgreb i privatlivet og familielivet, i boligen eller i den personlige kommunikation, medmindre det sker ved lov til efterforskning eller forebyggelse af alvorlige forbrydelser, til beskyttelse af borgernes eller statens sikkerhed, til beskyttelse af borgernes rettigheder og friheder eller til beskyttelse af sundheden. Indgreb kan undtagelsesvis finde sted, såfremt det er nødvendigt som led i administrative kontrolforanstaltninger.
Stk. 3. Indgreb som nævnt i stk. 2 kan kun foretages efter retskendelse, medmindre andet i særlige tilfælde er hjemlet ved lov.
- § 7** Enhver har ret til at råde over sin ejendom.
Stk. 2. Nærmere bestemmelser om afståelse af ejendom af hensyn til almenvellet og mod fuldstændig erstatning fastsættes ved lov eller med hjemmel i lov.
- § 8** Enhver har ret til retfærdig rettergang.
Stk. 2. Straf kan kun idømmes i henhold til lovbestemmelser, der var gældende på tidspunktet for udførelsen af den strafbare handling.
- § 9** Enhver har ret til at ytre sig.
Stk. 2. Efterfølgende strafansvar for ytringer kan kun pålægges ved dom i medfør af lov til beskyttelse af de i dette kapitel anførte rettigheder, til beskyttelse mod forhånelse af personer, institutioner, samfund eller nationer eller i tilfælde af brud på en lovbestemt tavshedspligt.
- § 10** Enhver har ret til at modtage informationer, medmindre andet undtagelsesvis er bestemt ved lov.
Stk. 2. Enhver har ret til indsigt i den offentlige forvaltnings dokumenter, medmindre andet undtagelsesvis er bestemt ved lov.
- § 11** Enhver har ret til at danne foreninger med lovlige formål, eller til at tilslutte sig eller afvise at tilslutte sig sådanne foreninger.
Stk. 2. Endeligt forbud mod en forening kan kun udstedes ved dom.
Stk. 3. Nærmere bestemmelser om foreningsfriheden fastsættes ved lov.
- § 12** Enhver har ret til at organisere eller deltage i forsamlinger og demonstrationer med lovlige formål.
Stk. 2. Offentlige forsamlinger og demonstrationer kan pålægges sådanne begrænsninger i udfoldelsen, som er nødvendige for opretholdelsen af sikkerhed og orden. Overholdes så-

danne begrænsninger ikke, kan forsamlingen eller demonstrationen opløses, såfremt det må anses for påkrævet.

§ 13 Enhver er omfattet af de i dette kapitel anførte rettigheder uden hensyn til køn, alder, religion, politisk eller anden overbevisning, etnisk eller national oprindelse, sprog, fysisk eller mental sygdom eller handicap, økonomiske og sociale forhold eller noget andet forhold knyttet til hans eller hendes person.
Stk. 2. Børn er omfattet af de i dette kapitel anførte rettigheder i overensstemmelse med deres udviklingstrin.

§ 14 Bestemmelser om borgernes opfyldelse af værnepligt til Rigets forsvar fastsættes ved lov.

[Ny formulering af værnepligtsbestemmelsen i nuværende § 81. „Lige værnepligt“ bliver hermed en mulighed].

§ 15 Bestemmelserne i Konvention af 4. november 1950 til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, artikel 2-14, gælder samtidig med bestemmelserne i dette kapitel og med samme kraft.

§ 16 Enhver har medansvar for at beskytte naturen, miljøet og kulturarven.
Stk. 2. Enhver har pligt til at behandle dyr med omsorg og beskytte dem mod unødige lidelser.
Stk. 3. Staten har pligt til at træffe foranstaltninger, der er egnede til at fremme den i stk. 1 og 2 nævnte beskyttelse.

Økonomisk-sociale rettigheder

§ 17 Enhver har ret til social tryghed og velfærd.
Stk. 2. Ved lov fastsættes bestemmelser om det offentliges pligt til om fornødent at yde tilstrækkelig økonomisk forsørgelse samt til at skaffe bolig.
Stk. 3. Ved lov fastsættes bestemmelser om opretholdelse af institutioner for børn, ældre og svagelige.

§ 18 Enhver har ret til i videst muligt omfang at modtage behandling af sygdom og hjælp til forebyggelse heraf.
Stk. 2. Ved lov fastsættes bestemmelser om opretholdelse af sygdoms- og sundhedstjenester, herunder om standarden af sådanne tjenester.

§ 19 Enhver har ret til i videst muligt omfang at modtage undervisning og uddannelse i overensstemmelse med sine evner, behov og ønsker.

Stk. 2. Ethvert barn har ret til fri undervisning i folkeskolen. Der er ikke pligt til at modtage folkeskolens undervisning, såfremt barnet modtager tilsvarende undervisning på anden måde.

Stk. 3. Ved lov fastsættes bestemmelser om uddannelsesvæsenet, herunder bestemmelser om, at ingen af økonomiske årsager afskæres fra adgangen til offentligt anerkendte uddannelser.

§ 20 Enhver har ret til i videst muligt omfang at opnå adgang til arbejde eller anden næring på vilkår, der betrykker hans eller hendes tilværelse.

Stk. 2. Ved lov fastsættes bestemmelser om sikre og sunde arbejdsforhold samt om hvile, fritid og ferie.

§ 21 Enhver, der lider af et handicap, har ret til at deltage i alle dele af samfundslivet på lige fod med andre borgere; handicappede nyder samme rettigheder og den samme retsbeskyttelse som alle andre.

Stk. 2. Ved lov fastsættes bestemmelser om vederlagsfri afhjælpning af handicap i form af behandling, rehabilitering, hjælpemidler og andre hjælpeforanstaltninger.

Stk. 3. Ved lov fastsættes bestemmelser om handicappedes adgang til det fysiske miljø, information og kommunikation samt om deres ret til undervisning, uddannelse og erhverv på lige fod med andre borgere.

§ 22 Enhver har ret til ved domstolene og over for offentlige myndigheder at anvende sit modersmål.

Stk. 2. Ved lov fastsættes bestemmelser om bistand i overensstemmelse med stk. 1 i form af tolkning eller på anden måde til personer med fremmed modersmål samt til personer, der som følge af handicap betjener sig af tegnsprog eller anden sproglig meddelelsesform.

KAPITEL 3: FOLKETINGET OG DETS MEDLEMMER

§ 23 Folketinget består af højst 179 medlemmer, hvoraf 2 medlemmer vælges på Færøerne og 2 i Grønland.

[Nyformulering af § 28, idet præciseringen vedrørende én forsamling udgår som overflødig].

§ 24 Valgret til Folketinget har enhver, som har dansk indfødsret og har nået den i stk. 2 omhandlede valgetsalder, medmindre vedkommende er umyndiggjort.

Stk. 2. Valgetsalderen fastsættes ved valgloven. Ændring af den til enhver tid gældende valgetsalder kan ske ved lov. Et af Folketinget vedtaget forslag til en sådan lov kan først

stadfæstes, når bestemmelsen om ændring af valgretsaldere i overensstemmelse med § 37, stk. 5, har været undergivet en folkeafstemning, der ikke har medført bestemmelsens bortfald.

[Nuværende § 29. Bestemmelsen er ændret, således at de forældede regler om valgretsfortabelse fjernes, overflødig stof i stk. 2 udgår, og kravet om fast bopæl afskaffes]

§ 25 Valgbar til Folketinget er enhver, som har valget til dette, medmindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham eller hende uværdig til at være medlem af Folketinget.

[Som nuværende § 30, idet dog han/hende er indført].

§ 26 Et medlem af Folketinget, der udnævnes til minister, udtræder for sin embedsperiode af Folketinget.

[Ny bestemmelse der tvinger ministrene på „orlov“ fra Folketinget]

§ 27 Folketingets medlemmer vælges ved almindelige, direkte og hemmelige valg.
Stk. 2. Ved valgloven gives de nærmere regler for valgrettens udøvelse og partiernes adgang til opstilling. Valgmåden fastsættes, så der sikres en ligelig repræsentation af de forskellige anskuelser blandt vælgerne.
Stk. 3. Ved fordeling af mandaterne på geografiske områder, skal der tages hensyn til indbyggertal, vælgertal og befolkningstæthed.
Stk. 4. Ved valgloven gives nærmere regler vedrørende valg af stedfortrædere og disses indtræden i Folketinget samt angående fremgangsmåden i tilfælde, hvor omvalg måtte blive nødvendigt.

[Nyformulering af nuværende § 31, stk. 2, hvorved bestemmelsen om forholdstalsvalg-måde i eller uden forbindelse med valg i enkeltmandskredse bortfalder som overflødig. Partierne nævnes nu som noget nyt i stk. 2. Sproglig nyformulering af stk. 3. Bestem-melsen om særlige regler for Grønland i stk. 5 er udgået].

§ 28 Folketingets medlemmer vælges for fire år.
Stk. 2. Statsministeren kan til enhver tid, med Folketingets samtykke, udskrive nyvalg med den virkning, at de bestående folketingsmandater bortfalder, når nyvalg har fundet sted. Efter udnævnelse af et nyt ministerium kan valg dog ikke udskrives, forinden statsministeren har fremstillet sig for Folketinget.
Stk. 3. Det påhviler statsministeren at foranledige, at nyvalg afholdes inden valgperiodens udløb.
Stk. 4. Mandaterne bortfalder i intet tilfælde, før nyvalg har fundet sted.

Stk. 5. Der kan ved lov gives særlige regler om færøske og grønlandske folketingsmandaters ikrafttræden og ophør.

Stk. 6. Mister et medlem af Folketinget sin valgbarhed bortfalder hans mandat.

Stk. 7. Ethvert nyt medlem afgiver, når hans valg er godkendt, en højtidelig forsikring om at ville holde grundloven.

[Nyformulering af nuværende § 32. Statsministerens opløsningsret betinges af Folketingets godkendelse, og „kongen“ erstattes af „statsministeren“]

§ 29 Folketinget afgør selv gyldigheden af sine medlemmers valg samt spørgsmål om, hvorvidt et medlem har mistet sin valgbarhed.

[Uændret formulering af nuværende § 33].

[Nuværende § 34 om Folketingets ukrænkelighed udgår som overflødig. Spørgsmålet reguleres i straffelovens § 113].

KAPITEL 4: FOLKETINGETS VIRKSOMHED

§ 30 Nyvalgt Folketing træder sammen kl. 12 den tolvte hverdag efter valgdagen, dersom statsministeren ikke har indkaldt det til møde forinden.

Stk. 2. Straks efter prøvelsen af mandaterne sættes Folketinget ved valg af formand og næstformænd.

[Nuværende § 35, idet dog „kongen“ er erstattet af „statsministeren“ og „søgnedag“ erstattet af „hverdag“]

§ 31 Folketingsåret begynder den første tirsdag i oktober og varer til samme tirsdag det følgende år.

Stk. 2. På folketingsårets første dag kl. 12 sammentræder medlemmerne til møde, hvor Folketinget sættes på ny.

[Uændret formulering af nuværende § 36].

§ 32 Folketinget træder sammen på det sted, hvor regeringen har sæde. I særlige tilfælde kan Folketinget dog samles andetsteds i riget.

[Sproglig nyformulering af nuværende § 37 idet „overordentlige“ erstattes af „særlige“].

§ 33 På det første møde i folketingsåret afgiver statsministeren en redegørelse for rigets almindelige stilling og for de foranstaltninger, som regeringen påtænker.
Stk. 2. På grundlag af redegørelsen finder en almindelig forhandling sted.

[Sproglig nyformulering af nuværende § 38, stk. 1. Uændret formulering af nuværende § 38, stk. 2].

§ 34 Folketingets formand indkalder Folketinget til møde med angivelse af dagsorden. Det påhviler formanden at indkalde til møde, når mindst to femtedele af Folketingets medlemmer eller statsministeren fremsætter begæring herom med angivelse af dagsorden.

[Uændret formulering af nuværende § 39].

§ 35 Ministrene har i embeds medfør adgang til Folketinget og har taleret under forhandlingerne.

[Nyformulering af nuværende § 40 med sproglig forenkling og „afskaffelse“ af ministre som medlemmer af Folketinget, jf. § 26].

§ 36 Ethvert medlem af Folketinget er berettiget til at fremsætte forslag til love og andre beslutninger.

Stk. 2. Et lovforslag kan ikke endeligt vedtages, forinden det tre gange har været behandlet i Folketinget.

Stk. 3. Mellem hver af handlingerne af et lovforslag skal hengå mindst tolv hverdage, undtagen for forslag til finanslove, tillægsbevillingslove, midlertidige bevillingslove, love om indirekte skatter samt i påtrængende tilfælde forslag til love, hvis ikrafttræden ikke kan udsættes af hensyn til lovens formål.

Stk. 4. Nærmere bestemmelser om fravigelser af de i stk. 3 foreskrevne frister fastsættes i Folketingets forretningsorden

Stk. 5. Alle lovforslag skal fra deres fremsættelse være tilgængelige for offentligheden. Det samme gælder for lovforslag i den skikkelse, hvori de er vedtaget efter henholdsvis første og anden behandling, umiddelbart efter disse handlinger.

Stk. 6. Ved nyvalg og ved folketingsårets udgang bortfalder alle forslag til love og andre beslutninger, der ikke forinden er endeligt vedtaget.

[Uændret formulering af nuværende § 41, stk. 1, og stk. 2. Ny bestemmelse erstatter mindretalsgarantien om de 12 søgnedage i nuværende § 41, stk. 3. Ny bestemmelse indgår som stk. 4 og 5. Uændret formulering i stk. 6 af nuværende § 41, stk. 4].

§ 37 Når et forslag til lov eller beslutning er vedtaget af Folketinget, kan en tredjedel af Folketingets medlemmer inden for en frist af tre hverdage fra forslagens endelige vedtagelse over for formanden begære folkeafstemning om forslaget. Begæringen skal være skriftlig og underskrevet af de deltagende medlemmer.

Stk. 2. Et lovforslag, som kan undergives folkeafstemning, jf. stk. 6, kan kun i det i stk. 7 omhandlede tilfælde stadfæstes inden udløbet af den i stk. 1 nævnte frist, eller inden begæret folkeafstemning har fundet sted.

Stk. 3. Når der er begæret folkeafstemning om et forslag til lov eller beslutning, kan Folketinget inden for en frist af fem hverdage fra forslaget endelige vedtagelse beslutte, at forslaget skal bortfalde.

Stk. 4. Træffer Folketinget ikke beslutning i henhold til stk. 3, skal meddelelse om, at forslaget skal prøves ved folkeafstemning, snarest tilstilles statsministeren, der derefter lader forslaget bekendtgøre med meddelelse om, at folkeafstemning vil finde sted. Folkeafstemningen iværksættes efter statsministerens nærmere bestemmelse tidligst tolv og senest atten hverdage efter bekendtgørelsen.

Stk. 5. Ved folkeafstemning stemmes for og imod forslaget. Til forslagens bortfald kræves, at et flertal af de i afstemningen deltagende folketingsvælgere, dog mindst 30 procent af samtlige stemmeberettigede, har stemt imod forslaget.

Stk. 6. Forslag til finanslove, tillægsbevillingslove, midlertidige bevillingslove, statslånslove, normeringslove, lønnings- og pensionslove, love om meddelelse af indfødsret, love om ekspropriation, love om direkte og indirekte skatter samt love til gennemførelse af bestående traktatmæssige forpligtelser kan ikke undergives folkeafstemning. Det samme gælder forslag til folketingsbeslutning om sådanne love samt de i §§ 57, 58, 59 og 60 omhandlede love og beslutninger om sådanne love. Det samme gælder endvidere de i § 72 nævnte beslutninger, uanset om de måtte være i lovsform, medmindre det for disse ved særlig lov bestemmes, at sådan afstemning skal finde sted. For grundlovsændringer gælder reglerne i § 82.

Stk. 7. I særdeles påtrængende tilfælde kan et lovforslag, som kan undergives folkeafstemning, stadfæstes straks efter dets vedtagelse, når forslaget indeholder bestemmelse herom. Såfremt en tredjedel af Folketingets medlemmer efter de i stk. 1 omhandlede regler begærer folkeafstemning om lovforslaget eller den stadfæstede lov, afholdes sådan folkeafstemning efter foranstående regler. Forkastes loven ved folkeafstemning, kundgøres dette af statsministeren uden unødigt ophold og senest fjorten dage efter folkeafstemningens afholdelse. Fra kundgørelsesdagen er loven bortfaldet.

[Moderniseret udgave af den eksisterende bestemmelse i § 42, hvor der er foretaget ændringer med hensyn til „kongen“ og „søgnedage“ samt paragrafrettelser. Hertil kommer, at der er indføjet mulighed for, at også vedtagne folketingsbeslutninger undergives folkeafstemning, jf. tilføjelsen i stk. 1, og rettelserne i stk. 1, 3, 4, 5 og 6. I stk. 6 er endvidere indføjet bestemmelse om, at der ikke kan begæres folkeafstemning om forslag til folketingsbeslutning om de lovforslag, der er undtaget fra folkeafstemningskravet. Formuleringen („forslag til folketingsbeslutning om sådanne love“) udelukker ikke, at der afholdes folkeafstemning om beslutningsforslag af mere generel karakter om de i de nævnte love omhandlede emner].

- § 38** En tolvtedel af samtlige stemmeberettigede folketingsvælgere kan begære folkeafstemning om et i Folketinget vedtaget eller forkastet forslag til lov eller beslutning. Sådant begæring kan endvidere fremsættes vedrørende forslag, der er bortfaldet i medfør af § 36, stk. 6. Der kan ikke begæres folkeafstemning om et vedtaget lovforslag, såfremt det er besluttet at underkaste det folkeafstemning i medfør af § 37. Der kan ikke begæres folkeafstemning om de i § 37, stk. 6, nævnte undtagelser vedrørende forslag til love og beslutninger.
- Stk. 2. Begæring i medfør af stk. 1 skal fremsættes inden 3 måneder efter forslaget's endelige vedtagelse, forkastelse eller bortfald. Begæringen skal være skriftlig og underskrevet af de deltagende stemmeberettigede folketingsvælgere. De nærmere regler herom gives ved lov.
- Stk. 3. Begæring efter stk. 1 indgives til statsministeren, der lader forslaget bekendtgøre med meddelelse om, at folkeafstemning vil finde sted. Folkeafstemning iværksættes efter statsministerens nærmere bestemmelse tidligst tolv og senest atten hverdage efter bekendtgørelsen.
- Stk. 4. Ved folkeafstemningen stemmes for og mod forslaget.
- Stk. 5. Et i Folketinget vedtaget forslag er bortfaldet, såfremt et flertal af de i afstemningen deltagende folketingsvælgere, dog mindst 30 procent af samtlige stemmeberettigede, har stemt mod forslaget. Såfremt forslaget forinden folkeafstemningen er trådt i kraft som lov, kundgøres lovens bortfald af statsministeren uden unødigt ophold og senest fjorten dage efter folkeafstemningens afholdelse. Fra kundgørelsesdagen er loven bortfaldet.
- Stk. 6. Et i Folketinget forkastet forslag er vedtaget, såfremt et flertal af de i afstemningen deltagende folketingsvælgere, dog mindst 30 procent af samtlige stemmeberettigede, har stemt for forslaget. For forslag, der er bortfaldet i medfør af § 36, stk. 6, gælder tilsvarende.
- Stk. 7. Et i Folketinget forkastet forslag til lov, der vedtages ved folkeafstemning, stadfæstes inden 30 dage, hvorefter det får lovkraft, jf. § 66. For forslag til lov, der er bortfaldet i medfør af § 36, stk. 6, gælder tilsvarende.
- Stk. 8. Et i Folketinget forkastet forslag til beslutning, der vedtages ved folkeafstemning, har samme gyldighed som et af Folketinget vedtaget forslag til beslutning. For forslag til beslutning, der er bortfaldet i medfør af § 36, stk. 6, gælder tilsvarende.

[Ny bestemmelse om folkeinitiativ til folkeafstemninger. Det indholdsmæssige afgrænsnings- og bestemthedsproblem er løst, ved at initiativet knyttes til fremsatte lov- eller beslutningsforslag, hvad enten disse er forkastet, vedtaget eller bortfaldet i medfør af diskontinuitetsprincippet. Procentsatserne for henholdsvis forkastelse og vedtagelse ved folkeafstemningen er fastsat til det samme (30 pct), således at der er symmetri. Bestemmelsen er, for så vidt angår udfaldet og konsekvenserne af en folkeafstemning, opdelt i stykker, således at hvert stykke omhandler én typesituation, dog suppleret med den særlige bortfaldssituation i medfør af diskontinuitetsprincippet i § 36, stk. 6. Det skulle gavne overskueligheden].

§ 39 Skat kan kun pålægges, forandres eller ophæves ved lov. Statslån kan kun optages ifølge lov.

[Nyformulering af nuværende § 43, med sproglig modernisering og fjernelse af bestemmelsen om udskrivelse af mandskab].

§ 40 Forslag til finanslov for det kommende finansår skal fremsættes for Folketinget senest fire måneder før finansårets begyndelse.
Stk. 2. Kan behandlingen af finanslovsforslaget for det kommende finansår ikke ventes tilendebragt inden finansårets begyndelse, skal forslag til en midlertidig bevillingslov fremsættes for Folketinget.

[Uændret formulering af nuværende § 45].

§ 41 Forinden finansloven eller en midlertidig bevillingslov er vedtaget, må skatterne ikke opkræves.
Stk. 2. Ingen udgift må afholdes uden hjemmel i den af Folketinget vedtagne finanslov eller i en af Folketinget vedtaget tillægsbevillingslov eller midlertidig bevillingslov. Hjemmel til nye eller ændrede dispositioner i finansåret kan tilvejebringes ved samtykke fra Folketingets Finansudvalg.

[Uændret formulering af nuværende § 46, stk. 1, og stk. 2, samt tilføjelse af nyt punktum i stk. 2 vedrørende Folketingets Finansudvalgs bevillingskompetence, svarende til afgrænsningen i dag i Budgetvejledningen].

§ 42 Statsregnskabet skal fremlægges for Folketinget senest seks måneder efter finansårets udløb.
Stk. 2. Folketinget vælger et antal revisorer. Disse gennemgår det årlige statsregnskab og påser, at samtlige statens indtægter er opført deri, og at ingen udgift er afholdt uden hjemmel i finansloven eller anden bevillingslov. De har adgang til alle fornødne oplysninger og aktstykker. De nærmere regler for revisorerens antal og virksomhed fastsættes ved lov.
Stk. 3. Statsregnskabet med revisorerens bemærkninger forelægges Folketinget til beslutning.

[Uændret formulering af nuværende § 47, idet dog stk. 2, 3. pkt. er sprogligt moderniseret].

§ 43 Folketinget vælger af sin midte et forfatningsudvalg, der behandler spørgsmål vedrørende forfatningen og dens forståelse.

[Bestemmelsen er ny. Dens nærmere udfyldning vil skulle ske i Folketingets forretningsorden og eventuelt tillige ved lov]

§ 44 Folketinget fastsætter selv sin forretningsorden, der indeholder de nærmere bestemmelser om forretningsgangen i Folketinget og dets udvalg samt om ordenens opretholdelse.

[Nyformulering af nuværende § 48].

§ 45 Folketingets møder er offentlige. Formanden eller det i forretningsordenen bestemte antal medlemmer eller en minister kan dog forlange, at alle uvedkommende fjernes, hvorpå det uden forhandling afgøres, om sagen skal forhandles i et offentligt eller lukket møde.

[Uændret formulering af nuværende § 49].

§ 46 Folketinget kan kun tage beslutning, når over halvdelen af medlemmerne er til stede og deltager i afstemningen.

[Uændret formulering af nuværende § 50].

[Nuværende § 51 om parlamentariske kommissioner er fjernet som overflødig og praktisk utjenlig].

§ 47 Folketingets valg af medlemmer til udvalg og hverv sker efter forholdstal.

[Nuværende § 52 med „udvalg“ i stedet for „kommissioner“].

§ 48 Ethvert medlem af Folketinget kan med dettes samtykke bringe ethvert offentligt anliggende under forhandling og kræve ministres forklaring derom. Ethvert medlem af Folketinget samt Folketingets udvalg kan stille spørgsmål til ministre. Folketingets udvalg kan endvidere kalde ministre i samråd.
Stk. 2. Ministre må ikke give Folketinget urigtige eller vildledende oplysninger eller under Folketingets behandling af en sag fortie oplysninger, der er af væsentlig betydning for tingets bedømmelse af sagen.

[Sproglig nyformulering af § 53, stk. 1 samt to nye punktummer med tilføjelse af spørgsmålsinstituttet, der – som i dag – er uden svarpligt, og om samråd (også uden pligtbestemmelse). I stk. 2 er den objektive gerningsbeskrivelse i ministeransvarlighedslovens § 5, stk. 2, indsat].

[Nuværende § 54 om andragender er fjernet som overflødig].

§ 49 Folketinget vælger en person, der ikke er medlem af Folketinget, til som Folketingets Ombudsmand at føre kontrol med den offentlige forvaltning. Folketinget kan vælge to eller flere ombudsmænd.

[Nyformulering af nuværende § 55].

- § 50** Folketingsmedlemmerne er ene bundet af deres overbevisning og ikke ved nogen forskrift af deres vælgere eller deres parti.

[Nyformulering af nuværende § 56 med tilføjelse af parti-spørgsmålet. Herefter er partierne nævnt i grundloven!].

- § 51** Intet medlem af Folketinget kan uden dettes samtykke tiltales eller underkastes fængsling af nogen art, medmindre han er grebet på fersk gerning. For sine ytringer i Folketinget kan intet af dets medlemmer uden Folketingets samtykke drages til ansvar uden for samme.

[Uændret formulering af nuværende § 57].

- § 52** Folketingets medlemmer oppebærer et vederlag, hvis størrelse fastsættes ved valgloven.

[Uændret formulering af nuværende § 58].

KAPITEL 5: **STATSOVERHOVEDET**

- § 53** Monarken er den, der efter de regler, der er fastsat i tronfølgeloven af [.....], har arvet tronen. Mænd og kvinder har lige arveret til tronen, således at den ældre går forud for den yngre.

[Nyformulering af nuværende § 2. Den lige arveret i 2. punktum kunne alternativt blot forudsættes at fremgå af den nye tronfølgelov, men der er nok mere swung i at have bestemmelsen direkte i grundloven].

- § 54** Monarken kan ikke uden Folketingets samtykke være regent i andre lande.

[Uændret formulering af nuværende § 5, bortset fra „monarken“ i stedet for „kongen“].

- § 55** Monarken skal høre til Folkekirken.

[Ændret formulering af nuværende § 6, således at „monarken“ i stedet for „kongen“ og „Folkekirken“ i stedet for „den evangelisk-lutherske kirke“].

- § 56** Monarken er myndig, når han eller hun har fyldt sit 18. år. Det samme gælder tronfølgeren.

[Nuværende § 7, bortset fra „monarken“ i stedet for „kongen“ og „han/hun“].

§ 57 Forinden monarken tiltræder, afgiver han eller hun skriftligt over for Folketinget en højtidelig forsikring om at ville holde grundloven. De nærmere regler herom gives ved lov.

[Nuværende § 8. Der er skåret kraftigt til og alene bevaret bestemmelsens 1. punktum, som er givet en lidt ændret formulering: „Monarken“ i stedet for „kongen“, indførelse af „han/hun“, og „ubrødeligt“ er udgået, så bestemmelsen svarer til formuleringen i nuværende § 32, stk. 7, vedrørende folketingsmedlemmer og i nuværende § 27, stk. 1, vedrørende kongeligt udnævnte tjenestemænd. Endvidere er „i statsrådet“ erstattet med formuleringen „over for Folketinget“, idet statsrådet er afskaffet, jf. nedenfor vedrørende nuværende § 17 og § 18. Resten af den nuværende § 8 er gjort til lovstof med 2. punktum]

§ 58 Bestemmelser angående regeringens førelse i tilfælde af monarkens umyndighed, sygdom eller fraværelse fastsættes ved lov. Er der ved tronledighed ingen tronfølger, vælger Folketinget en monark og fastsætter den fremtidige arvefølge.

[Uændret formulering af nuværende § 9, bortset fra „monarken“ i stedet for „kongen“].

§ 59 Statens ydelse til monarken bestemmes for dennes regeringstid ved lov. Ved lov fastsættes tillige, hvilke slotte og andre statsejendele der skal overlades monarken til brug. Stk. 2. Statsydelsen kan ikke behæftes med gæld.

[Uændret formulering af nuværende § 10, bortset fra stk. 1, med „monarken“ i stedet for „kongen“ samt en sproglig konsekvenstilpasning i såvel 1. som 2. punktum].

§ 60. For medlemmer af det kongelige hus kan der ved lov fastsættes bestemmelser om ydelse af årpenge.

[Ændret formulering af nuværende § 11 således at 2. pkt. bortfalder, idet 1. pkt. indeholder hjemmel for den nærmere regulering af betingelserne for årpengenes oppebørsel].

KAPITEL 6: REGERINGEN OG FORVALTNINGEN

[Bemærk at nuværende § 12 fra 1866-grundloven er udgået].

§ 61 Monarken er ansvarsfri. Ministrene er ansvarlige for regeringens førelse; deres ansvarlighed bestemmes nærmere ved lov.

[Bestemmelsen svarer til nuværende § 13, idet dog „monarken“ erstatter „kongen“ ligesom 2. led, om at monarkens person er „fredhellig“, er udgået som overflødig].

- § 62** Statsministeren udnævner regeringen og dens ministre samt bestemmer ministrenes antal og opgavernes fordeling imellem dem. Monarken underskriver de nævnte beslutninger. Stk. 2. Når nyvalg har fundet sted, afgiver statsministeren i Folketinget en redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger. Efter forhandling om redegørelsen sættes denne til afstemning.

[Ændret formulering af nuværende § 14 således at monarken alene bibeholdes som underskriver af regeringsudnævnelsen, hvorved dronningerundesystemet naturligt kan bibeholdes. I øvrigt kræves herefter kun monarkens underskrift ved stadfæstelsen af love, jf. herom nedenfor § 65, og grundlove, jf. herom nedenfor § 82. I stk. 2 indføres en form for 3/4-positiv parlamentarisme].

- § 63** Ingen minister kan forblive i sit embede, efter at Folketinget har udtalt sin mistillid til ham eller hende. Stk. 2. Udtaler Folketinget sin mistillid til statsministeren, skal denne begære ministeriets afsked, medmindre nyvalg udskrives. Et ministerium, som har fået et mistillidsvotum, eller som har begæret sin afsked, fungerer, indtil et nyt ministerium er udnævnt. Fungerende ministre kan i deres embede kun foretage sig, hvad der er fornødent til embedsforretningernes uforstyrrede førelse.

[Uændret formulering af nuværende § 15, idet dog „ham/hende“ i stk. 1].

- § 64** Ministrene kan af regeringen eller Folketinget tiltales for deres embedsførelse. Sådanne sager pådømmes ved rigets øverste domstol.

[Omformulering af nuværende § 16, bl.a. som følge af Rigsrettens afskaffelse].

[Bemærk at nuværende § 17 og § 18 udgår, idet statsrådet (og ministerrådet) afskaffes].

- § 65** Ministrene kan for Folketinget fremsætte forslag til love og andre beslutninger.

[Sproglig nyformulering af nuværende § 21, idet „kongen“ er erstattet med „regeringen“, ligesom „lade fremsætte“ af samme grund er erstattet med „fremsætte“].

- § 66** Et af Folketinget vedtaget lovforslag får lovskraft, når det senest 30 dage efter den endelige vedtagelse stadfæstes af en minister. Monarken underskriver stadfæstelsen. Regeringen sørger for lovens kundgørelse og dens fuldbyrdelse.

[Nyformulering af nuværende § 22, idet „monarken“ og „regeringen“ erstatter „kongen“, ligesom monarkens funktion alene knyttes til underskriften. Sproglig modernisering af 3. pkt.].

§ 67 I særdeles påtrængende tilfælde kan regeringen, når Folketinget ikke kan samles, udstede foreløbige love, der dog ikke må stride mod grundloven og altid straks efter Folketingets sammentræden skal forelægges dette til godkendelse eller forkastelse.

[Uændret formulering af nuværende § 23, idet dog „regeringen“ erstatter „kongen“].

§ 68 Regeringen kan benåde og give amnesti. Ministrene kan kun med Folketingets samtykke benådes for de straffe, de er idømt for deres embedsførelse.

[Sproglig nyformulering af nuværende § 24, idet „regeringen“ erstatter „kongen“ samt konsekvensrettelse på grund af Rigsrettens afskaffelse].

[Nuværende § 25 kan formentlig udgå som overflødig].

[Nuværende § 26 om kongens ret til at slå mønt udgår].

§ 69 Regler om ansættelse af tjenestemænd fastsættes ved lov. Tjenestemænd, som udnævnes af regeringen med en ministers underskrift, afgiver en højtidelig forsikring om at ville holde grundloven. Stk. 2. Om afskedigelse, forflyttelse og pensionering af tjenestemænd fastsættes regler ved lov, jf. dog herved § 76.

[Ændret formulering af nuværende § 27, idet „regeringen“ erstatter „kongen“ og således, at de kongeligt udnævnte tjenestemænd nu er sådanne tjenestemænd, der udnævnes „med en ministers underskrift“. Betingelsen i stk. 1 om, at „ingen kan ansættes som tjenestemand uden at have indfødsret“ er udgået. Stk. 3 om kongeligt udnævnte tjenestemænds særlige, grundlovssikrede beskyttelse mod forflyttelse, er udgået. Beskyttelsen er allerede i dag fastlagt ved lov, også for ikke-kongeligt udnævnte].

§ 70 Kommunernes ret til under statens tilsyn selvstændigt at styre deres anliggender ordnes ved lov.

[Uændret formulering af nuværende § 82. Men altså nu flyttet bort fra kapitlet om frihedsrettigheder].

§ 71 Valgretsaldere til de kommunale råd og menighedsrådene er den samme som for valg til Folketinget.

[Sproglig nyformulering af 1. punktum i nuværende § 86. Punktummet om, at „For Færøernes og Grønlands vedkommende fastsættes valgretsaldere til de kommunale råd og menighedsrådene ved lov eller i henhold til lov“ er udgået].

KAPITEL 7: INTERNATIONALE FORHOLD

§ 72 Regeringen handler på rigets vegne i internationale anliggender. Uden Folketingets samtykke kan regeringen dog ikke foretage nogen handling, der forøger eller indskrænker rigets område, eller indgå nogen forpligtelse, til hvis opfyldelse Folketingets medvirken er nødvendig, eller som i øvrigt er af større betydning. Ej heller kan regeringen uden Folketingets samtykke opsige nogen international aftale, som er indgået med Folketingets samtykke.

Stk. 2. Bortset fra forsvar mod væbnet angreb på riget eller danske styrker kan regeringen ikke uden Folketingets samtykke anvende militære magtmidler mod nogen fremmed stat. Foranstaltninger, som regeringen måtte træffe i medfør af denne bestemmelse, skal straks forelægges Folketinget. Er Folketinget ikke samlet, skal det straks sammenkaldes til møde. Stk. 3. Folketinget vælger af sin midte et udenrigspolitisk nævn, med hvilket regeringen rådfører sig forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde. Nærmere regler om Det Udenrigspolitiske Nævn fastsættes ved lov.

[Er indholdsmæssigt identisk med nuværende § 19, idet der dog i stk. 1 er foretaget den sproglige ændring, at „kongen“ er erstattet med „regeringen“, ligesom „mellempfolkelige anliggender“ er erstattet med „internationale anliggender“ og „mellempfolkelig overenskomst“ er erstattet med „international aftale“. I stk. 2 er „kongen“ erstattet med „regeringen“ og „uopholdeligt“ er erstattet med „straks“.]

§ 73 Beføjelser, som efter denne grundlov tilkommer rigets myndigheder, kan ved lov i nærmere bestemt omfang overlades til internationale myndigheder, der er oprettet ved gensidig overenskomst med andre stater til fremme af international retsorden og samarbejde.

Stk. 2. Til vedtagelse af lovforslag herom kræves et flertal på fem sjettedele af Folketingets medlemmer. Opnås et sådant flertal ikke, men dog det til vedtagelse af almindelige lovforslag nødvendige flertal, og opretholder regeringen forslaget, forelægges det folketingsvælgerne til godkendelse eller forkastelse efter de for folkeafstemninger i § 37, stk. 5, fastsatte regler.

Stk. 3. Folketinget vælger af sin midte et eller flere udvalg vedrørende de internationale myndigheder, hvortil der er overladt beføjelser i henhold til stk. 1. Forud for sin deltagelse i sådanne myndigheders vedtagelser af større rækkevidde rådfører regeringen sig med vedkommende udvalg og handler i overensstemmelse hermed.

[Uændret formulering af nuværende § 20, stk. 1 og stk. 2, idet dog „mellempfolkelige myndigheder“ i stk. 1 er erstattet med „internationale myndigheder“, ligesom konsekvensretelse er foretaget i stk. 2 (§ 37 i stedet for § 42). Nyt stk. 3 er tilføjet. Det er dermed gjort obligatorisk at Folketinget opretter et (eller flere) „Europaudvalg“ med rådføringspligt og „mandat“.]

KAPITEL 8: DOMSTOLENE OG RETSPLEJEN

§ 74 Den dømmende magts udøvelse kan kun ordnes ved lov. Særdomstole til pådømmelse af bestemte, foreliggende sager kan ikke nedsættes.

[Ændret formulering af nuværende § 61, så det klart fremgår, hvad en særdomstol i bestemmelsens forstand er].

[Nuværende § 62 om retsplejens adskillelse fra forvaltninger udgår som overflødig].

§ 75 Domstolene kan påkende ethvert spørgsmål om loves overensstemmelse med grundloven og forvaltningsafgørelser overensstemmelse med loven. Indbringelse af sådanne spørgsmål for domstolene fritager ikke for at efterleve de nævnte love og afgørelser. Stk. 2. Påkendelse af spørgsmål om forvaltningens afgørelser kan ved lov henlægges til én eller flere forvaltningsdomstole, hvis afgørelser dog skal prøves ved rigets øverste domstol. De nærmere regler herom fastsættes ved lov.

[Nyformulering af nuværende § 63, idet domstolenes ret til at prøve spørgsmålet om lovgivningens grundlovsmæssighed er indskrevet i stk. 1. „Øvrighedsmyndigheden“ er erstattet med „forvaltningen“, og mere mundret formulering af stk. 1, 2. pkt.].

§ 76 Dommerne har i deres kald alene at rette sig efter loven. De kan ikke afsættes ved dom, ej heller forflyttes mod deres ønske uden for de tilfælde, hvor en omordning af domstolene finder sted. Dog kan en dommer, der har fyldt sit 65. år, afskediges, men uden tab af indtægter indtil det tidspunkt, til hvilket han skulle være afskediget på grund af alder. Stk. 2. Ved lov fastsættes bestemmelser om oprettelse af særlige, uafhængige organer til varetagelse af domstolenes forvaltning, til afgivelse af indstilling om udnævnelse af dommere samt til beslutning om disciplinære reaktioner over for dommere.

[Stk. 1 er en uændret gentagelse af nuværende § 64, stk. 1, mens stk. 2 er en ny bestemmelse, der grundlovssikrer den uafhængighed, der blev etableret med domstolsreformen med virkning fra medio 1999].

§ 77 I retsplejen gennemføres offentlighed og mundtlighed i videst muligt omfang. Stk. 2. I strafferetsplejen skal lægmænd medvirke. Det fastsættes ved lov, i hvilke sager og under hvilke former denne medvirken skal finde sted. Stk. 3. Den offentlige anklagemyndighed er i udøvelsen af sine funktioner i straffesagerne uafhængig af regeringen, medmindre andet er bestemt ved lov.

[Ændring af nuværende § 65, således at nævningeinstitutionen ikke længere bliver et krav.

Anklagemyndighedens uafhængighed fastslås som den altovervejende hovedregel. Undtagelsen ved lov sigter på straffelovens kap. 12 og 13]

[Bemærk at nuværende § 59 og § 60 er bortfaldet med Rigsrettens afskaffelse]

KAPITEL 9: KIRKE OG RELIGION

- § 78** Folkekirken er det evangelisk-lutherske trossamfund, som den overvejende del af befolkningen tilhører.
Stk. 2. Staten kan støtte Folkekirken almindelige virke økonomisk og på anden måde. Staten kan overdrage Folkekirken at udføre offentlige opgaver, der står i forbindelse med Folkekirken almindelige virke.
Stk. 3. Staten fører tilsyn med Folkekirken almindelige virke med undtagelse af den del, der vedrører Folkekirken indre anliggender.
- § 79** Ved lov fastsættes Folkekirken forfatning, herunder bestemmelser om dens medlemskab, dens styrende organer og dens embeder.
Stk. 2. I kirkeforfatningsloven fastsættes Folkekirken ret til selvstændigt at styre kirken indre anliggender, dog at læresager skal kunne efterprøves ved særlige domstole eller nævn.
Stk. 3. I kirkeforfatningsloven fastsættes bestemmelser om løsning af sognebånd og stiftsbånd samt om dannelse af valgmenigheder.
Stk. 4. I kirkeforfatningsloven fastsættes bestemmelser om medlemmernes betaling af kirkeskat.
- § 80** Med de begrænsninger, der følger af § 81, ordnes forholdene for andre trossamfund end Folkekirken ved lov.
Stk. 2. Staten kan overdrage trossamfund at udføre offentlige opgaver, der står i forbindelse med trossamfundenes almindelige virke. Udførelsen af sådanne opgaver sker under statens tilsyn.
- § 81** Enhver har ret til, alene eller sammen med andre, at udtrykke sig og handle i overensstemmelse med sin religiøse overbevisning.
Stk. 2. Personer, grupper eller trossamfund har i deres religionsudøvelse ikke ret til at lære eller foretage noget, som strider mod almindelige bestemmelser fastsat ved lov eller med hjemmel i lov.
Stk. 3. Ingen er pligtig at deltage i eller yde personlige bidrag til nogen religionsudøvelse.

KAPITEL 10: GRUNDLOVSÆNDRING

§ 82 Vedtager Folketinget et forslag til en ny grundlovsbestemmelse, og regeringen vil fremme sagen, skal forslaget inden et halvt år efter den endelige vedtagelse forelægges folketingsvælgerne til godkendelse eller forkastelse ved direkte afstemning. De nærmere regler for denne afstemning fastsættes ved lov. Har et flertal af de i afstemningen deltagende og mindst 40 pct. af samtlige stemmeberettigede afgivet deres stemme for Folketingets beslutning, stadfæstes denne af regeringen. Monarken underskriver den stadfæstede grundlov.

[Nyformulering af nuværende § 88, således at bekræftelsesvalget og fornyet vedtagelse af grundlovsforslaget bortfalder. Desuden er „kongen“ erstattet af „regeringen“, ligesom der er sket en sproglig modernisering i 2. punktum samt i sidste punktum udformet en særlig bestemmelse om monarkens underskrift].

KAPITEL 11: IKRAFTTRÆDELSSESBESTEMMELSE

§ 83 Denne Grundlov træder i kraft straks.

[Svarer til nuværende § 89, stk. 1. Stk. 2 og 3 i bestemmelsen, der tog sigte på overgangen fra tokammersystemet til étkammersystemet, falder bort].

[Nuværende §§ 83, 84, 85 og 87 falder bort].

Folkestyre i forklædning

(bragt som kronik i Politiken 1 juni 2003)

Af Niels Helveg Petersen

VI BØR HAVE EN NY GRUNDLOV i Danmark. Den nuværende fylder 50 i år, men det er opgjort, at omkring 2/3 af bestemmelserne er helt eller delvis uændrede siden grundloven af 1849. Og det præger sprogbrug og tankegang; grundloven er svær at forstå.

F.eks. kan ethvert medlem af Folketinget bringe ethvert offentligt anliggende under forhandling og »derom æske ministrenes forklaring«. »Æske« er ikke noget med at lægge låg på. Regeringsformen er f.eks. »indskrænket-monarkisk«, hvilket selvsagt ikke antyder, at monarken er indskrænket, men markerer, at man i 1849 gik fra en styreform med en enevældig konge til noget andet, som man ikke ligeud ville kalde folkestyre. Det kunne opfattes uhøfligt over for kongen at tale om folkestyre, så man fandt den kunstige betegnelse »indskrænket-monarkisk«.

Sådan starter det, og sådan fortsætter det grundloven igennem. Kongen har travlt inde i grundloven! Kongen besidder den udøvende magt, kongen har den højeste myndighed over alle rigets anliggender, han udnævner og afskeder statsministeren og de øvrige ministre. Kongen handler på rigets vegne i mellemfolkelige anliggender, fremsætter lovforslag, kan udstede foreløbige love, benåde og give amnesti, slå mønt m.m. Det er til at blive forpustet af.

Og det har jo heller intet med virkeligheden at gøre. Virkeligheden er, at det er ministrene og regeringen, der er ansvarlige og kan stilles til ansvar for alle disse gøremål. Men det er godt kamufleret.

Folkestyre i forklædning er den rette betegnelse for den nuværende grundlov. Det havde sine grunde i 1849, hvor grundlovsfædrene gerne ville gøre det så let som muligt for kongen at leve op til sit løfte om en fri forfatning. Dengang forekom det rigtigt at omskrive virkeligheden. Men dengang er ikke nu. I dag er forklædningen hverken nødvendig eller nyttig. Tværtimod betyder den, at det bliver unødigt svært at forstå, hvad grundloven i virkeligheden mener.

Gør det noget? Er det ikke meget sødt og pudsigt, at sprogdragten er antikveret? Gør det noget, at man skal løse en sproglig rebus for at komme til kernen. Ja, pokkerme' gør det! Det burde være sådan, at man kunne forære grundloven til et almindeligt ungt menneske i konfirmationsgave med forventning om, at han eller hun umiddelbart kunne forstå sine rettigheder og pligter som borger i Danmark. En grundlov er mere end en lov. Den bør frem for nogen lov være forståelig. Den udtrykker ikke alene rettigheder og pligter, men indeholder også vort samfunds værdisætninger. Grundloven bør smide forklædningen og kæmpe med åben pande. Væk med omskrivningerne. Folket og kongehuset kan godt tåle at høre sandheden. Derfor har jeg skrevet en ny grundlov. Jeg foreslår, at den nye grundlovs paragraf I skal begynde:

»Danmark er en selvstændig stat, hvis styreform bygger på folkestyre og retssikkerhed«. Den nuværende grundlov nævner hverken selvstændighed, folkestyre eller retssikkerhed. Er det ikke på tide?

Det er karakteristisk for den nuværende grundlov, at de borgerlige og politiske rettigheder fin-

des hen imod slutningen. Det er galt nok, men ikke det værste. Med forhenværende ombudsmand Lars Nordskov Nielsens ord forholder det sig sådan, »at de grundlovsfæstede menneskerettigheder er såre begrænsede. Det nuværende katalog er nok så fattigt. Nogle bestemmelser er 'ren luft', andre er ret formelle«.

I mit forslag har menneskerettighederne fået en langt mere fremtrædende placering. De er placeret i starten. Grundloven skal beskytte individets fundamentale rettigheder i forhold til skiftende magthavere. Det drejer sig om retten til livet, til personlig frihed og privatfred, om ret til at råde over sin ejendom, om ret til retfærdig rettergang, yttingsfrihed, foreningsfrihed, informationsfrihed og forsamlingsfrihed. Det drejer sig om at fastslå, at enhver er omfattet af disse rettigheder »uden hensyn til køn, alder, religion eller anden overbevisning, etnisk eller national oprindelse, sprog, fysisk eller mental sygdom eller handicap, økonomiske og sociale forhold eller noget andet forhold knyttet til hans eller hendes person«. En sådan grundsætning findes i moderne forfatninger, men savnes i den danske grundlov.

Den europæiske menneskerettighedskonvention (EMR) er en del af dansk ret. At bestemmelserne anvendes af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD), også i sager rejst imod den danske stat, er en selvfølge, men også danske domstole skal lægge bestemmelserne til grund. Beskyttelsen af borgeren efter EMR er betydeligt mere vidtgående end efter den danske grundlov. Vi ser derfor en klar tendens til, at der føres et stigende antal sager imod Danmark ved EMD især inden for området af frihedsrettighederne. Grundlovens direkte betydning på dette område er vigende, og foretager vi os intet, vil denne udvikling fortsætte med større hast. Det taler for, ikke alene at udbygge grundlovens bestemmelser om de politiske og borgerlige rettigheder, men også at optage en henvisning til EMR's bestemmelser

herom (artikel 2-14) i den danske grundlov, således at de gælder samtidig med grundlovsbestemmelserne og med samme kraft.

Vi ophæver hermed 'konkurrencesituationen' og genindsætter den danske grundlov i førersædet. Gør vi det ikke, siver grundlovens betydning på menneskerettighedsområdet lige så stille ud. Gør det noget, når vi alligevel er beskyttede af EMR og EMD? Ja, det gør! Dels fordi bestemmelserne i EMR ikke har grundlovsrang, dels fordi grundloven også for kommende generationer i Danmark bør være et dokument af betydning for det levende liv, ikke et museumsstykke. Det forudsætter forandringer. I denne sammenhæng gælder så udmærket et gammelt konservativt fyndord: Det er nødvendigt at forandre for at bevare. I en ny grundlovforeslår jeg også en udbygning af de økonomiske og sociale rettigheder; i denne forbindelse bør man fastslå handicappedes ret til at deltage i alle dele af samfundslivet på lige fod med andre borgere. Handikappede skal nyde samme rettigheder og den samme retsbeskyttelse som alle andre, og denne grundsætning skal bakes op økonomisk og med forbedrede adgangsmuligheder.

Jeg har indføjati forslaget, at enhver har et medansvar for at beskytte naturen, miljøet og kulturarven og at enhver har pligt til at behandle dyr med omsorg og beskytte dem imod unødige lidelser. Sådanne bestemmelser er udtryk for den type af værdisætninger, som også er en del af forfatningens funktion.

Grundlovens reglerfor, hvordan man kommer af med en regering eller en minister, er enkle og klare. Dem er der ingen grund til at ændre; derimod er der god grund til at se på, hvordan regeringer kommer til verden. Grundloven selv er ikke snakkesalig på dette punkt. Den siger blot, at efter dannelsen af en ny regering kan nyvalg ikke finde sted, »forinden statsministeren har fremstillet sig for Folketinget«.

En bedre regel er ønskelig. Det har altid slået mig, hvor rent ud sagt sjusket vi bærer os ad ved regeringsdannelsen. Jeg foreslår en ny bestemmelse, der lyder (par. 62, stk. 2.): »Når nyvalg har fundet sted, afgiver statsministeren i Folketinget en redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger. Efter forhandling om redegørelsen sættes denne til afstemning«.

Regeringen skal udarbejde en redegørelse, den skal til debat, og der skal stemmes om den. Der ved sikrer man, at en ny regering ikke blot dannes, men at den også har flertal i Folketinget for en politisk linje.

Forhandlingerne om udformningen af et regeringsprogram kan måske blive lidt mere besværlige, men til gengæld er der større udsigt til, at den nye regering kan udrette noget, og mindre risiko for handlingslammelse. Svagheden i det nuværende system så man tydeligt i 1970'erne med de hyppige valg og den ene svage mindretalsregering efter den anden. I 1980'erne og 1990'erne vendte stabiliteten tilbage under Schlüter og Nyrup, men svagheden i selve systemet er evident og bør udbedres. Det politisk kaotiske tiår fra begyndelsen af 1970'erne til begyndelsen af 1980'erne må ikke gentage sig.

Samtidig foreslår jeg en begrænsning af statsministerens opløsningsret. Formuleringen lyder (par. 28, stk. 2): »Statsministeren kan til enhver tid, med Folketingets samtykke, udskrive nyvalg«. Mit principielle udgangspunkt er, at det er den folkevalgte forsamling, der beslutter at opløse sig selv. Jeg tror ikke, at forandringen i praksis bliver stor. Statsministeren råder over et flertal i Folketinget, han eller hun sidder sikrere efter den nye bestemmelse i par. 62, men vigtigere: Typisk vil Folketingets flertal netop være interesseret i valg, når en regering er kørt fast eller har fået et flertal imod sig.

Når jeg tænker tilbage på skiftende situationer,

hvor der er udskrevet valg, kan jeg kun finde én enkelt situation, hvor kravet om Folketingets samtykke formentlig ville have gjort en forskel. Jeg tænker på Hartlings udskrivelse af valg i 1975, men her var der også lige netop tale om en situation, som det havde været bedst at undgå. Venstre fordoblede sit mandattal, men valgudskrivelsen blev af de andre partier opfattet som en så kynisk udnyttelse af opløsningsretten, at de efter valget sørgede for, at Hartling ikke kunne bruge sejren til noget. Ved det følgende valg satte Venstre sejren over styr.

Den hele manøvre bidrog i sig selv til at skabe yderligere ustabilitet, og derfor er der god mening i at give Folketinget en nødbremse i forhold til misbrug af opløsningsretten.

I grundlovsudkastet foreslår jeg i øvrigt en række ændringer, der samlet tager sigte på at styrke Folketingets stilling:

- Folketingets kontrol med EU-politikken grundlovssikres.
- Magtadskillelsen mellem regering og Folketing klargøres ved bestemmelsen om, at ministrene udtræder af Folketinget ved deres udnævnelse.
- Det præciseres, at ministrene har pligt til at tale sandhed og ikke må fortie oplysninger af væsentlig betydning for tingets bedømmelse af sagen.
- Der indføres en „forsinkelsesmekanisme“. Som hovedregel skal der gå 12 hverdage både mellem 1. og 2. behandling og mellem 2. og 3. behandling af lovforslag. Folketingsmedlemmernes personlige uafhængighed udvides. Det siges udtrykkeligt (par. 50), at »folketingsmedlemmerne er ene bundet af deres overbevisning og ikke ved nogen forskrift af deres vælgere eller deres parti«.

Det er nyt at nævne partierne i grundloven. I mit udkast dukker de op også i forbindelse med omtalen af valgloven. At partierne ikke er omtalt i grundloven er et andet, udmærket eksempel på,

at vores gamle grundlov fortrænger den politiske virkelighed. Den skal hele tiden omskrives. Tingene siges ikke ligeud.

Ud over sprogligmodernisering foreslår jeg ikke ændringer i grundlovens bestemmelse om fremgangsmåden ved overladelse af beføjelser til internationale organisationer. Det er et bevidst valg. Dels ville der være en nærliggende risiko for, at det i så fald ville være det eneste emne, der blev diskuteret, dels er det vanskeligt at foreslå forbedringer. Paragraffen (par. 20) er klart og godt formuleret. Det kan diskuteres, om kravet om 5/6 flertal er rigtigt, om en anden brøk var bedre. 3/4 og 2/3 har været nævnt. Hvis vi regner i tolvte dele, taler vi altså her om, at et krav om flertal på 10/12 skal erstattes af 9/12 eller 8/12. Det er svært at få en principdiskussion ud af, og derfor har jeg ladet spørgsmålet hvile. Det siger sig selv, at det er et spørgsmål, som uundgåeligt vil komme op, når en grundlovskommission skal til at arbejde. I mit forslager der et par nydannelser vedrørende valg og folkeafstemninger. Valgret tilkommer danske statsborgere; kravet om, at de skal have bopæl i riget, foreslår jeg sløjfet. Det bliver mere og mere almindeligt, at danske statsborgere i kortere eller længere tid opholder sig i udlandet, og det nuværende bopælskrav skaber stigende vanskeligheder.

Forslaget indeholder en bestemmelse om folkeligt initiativ til folkeafstemninger. Jeg forestiller mig, at 1/12 af vælgerne skal kunne få et spørgsmål afgjort ved en folkeafstemning. 1/12 er ca. 335.000 vælgere, så det er et svært krav at opfylde, men er der meget stor interesse for en sag, kan det lade sig gøre. Demokratisk er det en fordel, at en sådan mekanisme findes; borgernes egen mulighed for at gribe ind i den demokratiske proces på anden måde end gennem folketingsvalg understreges på denne måde.

Grundlovsbestemmelserne om folkekirken er væsentligt omarbejdede. Jeg bygger på forslag, der

blev fremlagt af ombudsmanden, professor Hans Gammeltoft-Hansen på Folketingets grundlovskonference i april i år. Inden for rammerne af denne kronik er det ikke muligt at yde forslagene retfærdighed, men hovedpointen er, at ordene om folkekirken, der »understøttes som sådan af staten«, udgår. Det udelukker selvsagt ikke, at staten fortsat kan støtte folkekirken gennem den almindelige lovgivning. Det vil der formentlig være flertal for i Folketinget - i hvert fald så længe hovedparten af befolkningen er medlemmer af folkekirken. Samtidig med at man herved løsner båndene mellem folkekirke og stat, foreslås at der nu skal udarbejdes en kirkeforfatning. Siden 1849 har det heddet sig at »folkekirkens forfatning ordnes ved lov«. Jeg føler mig på linje med de oprindelige grundlovsfædre. Folkekirken skal have ret til selvstændigt at styre kirkens indre anliggender. Tilsvarende må vi også tage løfteparagraffen om, at forholdene for andre trossamfund ordnes ved lov, alvorligt.

Jeg har arbejdet med grundloven i en del år. I 1991 og 1992 tog jeg initiativ til to grundlovsseminarer. De bidrog til at sætte debatten i gang. Siden har jeg gjort notater og forsøgt at tænke igennem, hvordan en ny grundlov kunne se ud. Det er det arbejde, jeg her præsenterer. Jeg har undervejs talt grundlov med mange og rådført mig med gode jurister. En del personlig erfaring bringer jeg med mig. Jeg har været aktiv politiker i 37 af grundlovens 50 år. Jeg vedstår, at jeg under arbejdet har måttet indgå en del kompromiser med mig selv. Det foreliggende forslag kan forhåbentlig bidrage til, at debatten kan få et konkret, nyt afsæt. Formålet lægger jeg ikke skjul på: Vi skylder vore efterkommere at holde vort demokratiske hus i orden.

radikale.dk

Christiansborg

1240 København K

telefon 33 37 47 47

telefax 33 13 72 51

radikale@radikale.dk

radikale.dk

det **radikale** venstre